

УДК 343.22-057.3

П.П. Андрушко

СЛУЖБОВА ОСОБА ЯК СПЕЦІАЛЬНИЙ СУБ'ЄКТ ЗЛОЧИНУ

Законом № 1508-VI від 11 червня 2009 р. “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення”, який набрав чинності 18 липня 2009 р.[4] і мав бути введений в дію з 1 січня 2010 року, але термін введення якого в дію Законом від 23 грудня 2009 р. № 1787-VI перенесено на 1 квітня 2010 року, здійснена суттєва диференціація відповідальності осіб, які обіймають в юридичних особах посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій, або виконують такі функції за спеціальним повноваженням, в залежності від того, який юридичний статус такої юридичної особи – є вона юридичною особою приватного чи публічного права. Здійснено це шляхом доповнення статті 18 КК [2, ст. 18] частиною третьою, в якій дається загальне визначення поняття службової особи, уточненням поняття службової особи – суб'єкта злочинів, передбачених статтями 364, 365, 368, 3681 КК, доповненням КК статтями 2351, 2352, 2354, 3681, 3691, та уточненням ознак складів злочинів, передбачених статтями 366 та 369 КК.

Слід звернути увагу на те, що суб'єктами окремих злочинів, виконавцем (суб'єктом) яких законодавцем визначається службова особа, може бути або лише службова особа юридичної особи приватного права, або лише службова особа юридичної особи публічного права, або ним не може бути чи може бути лише представник влади. Зокрема, суб'єктами злочинів, передбачених статтями 218, 219, 220 та 221 КК, можуть бути службові особи лише суб'єктів господарської діяльності – юридичних осіб приватного права, оскільки дія Закону “Про відновлення платоспроможності боржника та визнання його банкрутом” поширюється лише на суб'єктів підприємницької діяльності; суб'єктом злочинів, складі яких передбачені ч. 3 ст.109 та ч. 2 ст. 110 КК, законодавцем визначається лише одна категорія службових осіб – представники влади. Лише службові особи – представники влади можуть бути суб'єктами злочинів, передбачених статтями 371, 372, 373, 374, 375 КК.

Суттєвими новелами нового визначення поняття службової особи є:

- 1) заміна термінопоняття “представник влади” термінопоняттям “представник влади чи місцевого самоврядування” та заміна терміну “обов'язки” терміном “функції”;
- 2) визначення підстав наділення особи спеціальним повноваженням на виконання організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських обов'язків;
- 3) уточнення, що функції представника влади чи місцевого самоврядування можуть здійснюватись не лише постійно чи тимчасово, а й за спеціальним повноваженням;

4) визнання у ч. 4 ст. 18 та у п. 2 примітки до ст. 364 КК службовими особами також посадових осіб іноземних держав (особи, які обіймають посади в законодавчому, виконавчому, адміністративному або судовому органі іноземної держави, а також будь-які особи, які здійснюють функції держави для іноземної держави, зокрема для державного органу або державного підприємства), а також посадових осіб міжнародних організацій (працівники міжнародної організації чи інші особи, уповноважені такою організацією діяти від її імені).

Таким чином, кримінальний закон визнає службовими особами такі категорії осіб:

1) осіб, які постійно, тимчасово чи за спеціальним повноваженням здійснюють функції представників влади чи місцевого самоврядування;

2) осіб, які обіймають постійно чи тимчасово в органах державної влади, місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах чи організаціях посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих функцій, або виконують такі функції за спеціальним повноваженням;

3) осіб, які обіймають постійно чи тимчасово в органах державної влади, місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах чи організаціях посади, пов'язані з виконанням адміністративно-господарських функцій, або виконують такі функції за спеціальним повноваженням.

При цьому особи, які обіймають постійно чи тимчасово посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій, або виконують такі функції за спеціальним повноваженням, можуть бути:

1) або лише суб'єктами злочинів, передбачених статтями 364, 365, 368, 3681, якщо вони виконують зазначені функції в органах державної влади, місцевого самоврядування, на державних чи комунальних унітарних підприємствах, в установах, чи організація;

2) або лише суб'єктами злочинів, передбачених статтями 2351, 2352 та 2354, якщо вони виконують зазначені функції в юридичних особах приватного права.

Першою категорією службових осіб у п.1 Примітки до ст.364 КК в редакції від 5 квітня 2001 р. названі особи, які постійно чи тимчасово здійснюють функції представників влади. У ч. 3 ст. 18 КК, якою вона доповнена Законом "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення" від 11 червня 2009 р., та у п. 1 примітки до ст. 364 КК в редакції цього Закону визначено, що службовими особами у статтях 364, 365, 368, 3681 та 369 КК є особи, які постійно, тимчасово чи за спеціальним повноваженням здійснюють функції представника влади чи місцевого самоврядування.

У визначенні поняття службової особи у п. 1 примітки до ст. 364 КК в редакції від 5 квітня 2001 р., по-перше, законодавець не пов'язував виконання зазначених функцій з обійманням (постійно чи тимчасово) особою – представником влади певних (яких-небудь) оплачуваних посад у певних (якихось) органах влади. Зокрема, депутати місцевих рад здійснюють свої повноваження

(виконують свої функції) на безоплатній основі, не пориваючи з виробничою або службовою діяльністю. Обіймати певну оплатну посаду у органі місцевого самоврядування депутат місцевої ради може лише у зв'язку з обранням його секретарем сільської, селищної, міської ради, головою, заступником голови районної, обласної, районної у місті ради, або обранням його головою комісії з питань бюджету обласної, Київської та Севастопольської міських рад (ст.6 Закону “Про статус депутатів місцевих рад”). Народний депутат України здійснює свої повноваження на постійній основі.

Органи державної влади і органи місцевого самоврядування є різновидами органів двох форм (видів) влади – влади державної і влади територіальних громад (місцевого самоврядування). Іншими словами, представники органів державної влади та представники органів місцевого самоврядування є представниками влади в широкому розумінні, різновидами якої є державна влада, влада територіальних громад (влада місцевого самоврядування) та контрольно-наглядова влада.

Представниками державної влади є представники трьох її гілок – представники законодавчої влади, якими є лише народні депутати України, представники судової влади, якими є судді Конституційного Суду України, професійні судді, народні засідателі та присяжні, а також представники виконавчої влади. Голова місцевого суду, голови інших судів та їх заступники при здійсненні організаційного керівництва діяльністю відповідного суду виступають як представники виконавчої, а не судової влади. Представниками виконавчої влади є і працівники апарату судів. Посади голови і заступників голови місцевих судів, як і голови та заступників голів апеляційних, касаційних та вищих спеціалізованих судів, в тому числі заступників голів – голів судових палат, згідно із Законом “Про судоустрій України” [6] є адміністративними посадами. Тому голови судів, їх заступники, голови судових палат при виконанні функцій по організаційному керівництву відповідними судами виступають як представники виконавчої влади, які здійснюють організаційно-розпорядчі та/або також адміністративно-господарські функції. Аналогічно Голова Верховного Суду України при здійсненні функцій по організації діяльності Верховного Суду України а також його заступники та голови палат при здійсненні керівництва роботою структурних підрозділів суду виступають як представники виконавчої влади – особи, що здійснюють організаційно-розпорядчі, а у окремих випадках – адміністративно господарські функції. При виконанні ж функцій судді зазначені особи є представниками судової влади.

Представниками виконавчої влади є особи, які постійно, тимчасово чи за спеціальним повноваженням виконують функції виконавчої влади, обіймаючи при їх виконанні, як правило, певні посади в органах виконавчої влади. Вищим органом у системі органів виконавчої влади є Кабінет Міністрів України, який є відповідальним перед Президентом України, підконтрольним і підзвітним Верховній Раді України (ч. 1, 2 ст. 113 Конституції України [1, ст. 113]). До складу органів виконавчої влади входить система центральних органів виконавчої влади та система місцевих органів виконавчої влади. Виконавчу владу

в областях і районах, містах Києві та Севастополі здійснюють місцеві державні адміністрації (ч. 1 ст. 118 Конституції України).

Згідно із Законом “Про місцеві державні адміністрації” від 9 квітня 1999 р. [5] виконавчу владу в областях, районах, районах Автономної Республіки Крим, у містах Києві та Севастополі здійснюють обласні, районні, Київська та Севастопольська міські адміністрації, які є місцевими органами виконавчої влади і входять до системи органів виконавчої влади. Місцеві державні адміністрації є юридичними особами і в межах своїх повноважень здійснюють виконавчу владу на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці, а також реалізують повноваження, делеговані їм відповідними радами. Склад місцевих державних адміністрацій формують голови місцевих державних адміністрацій. Голови місцевих державних адміністрацій призначаються на посаду Президентом України за поданням Кабінету Міністрів України на строк повноважень Президента України (статті 1, 4, 5, 8 Закону).

Місцеве самоврядування в Україні – це гарантоване державою право та реальна здатність територіальної громади – жителів села чи добровільного об’єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища, міста – самостійно або під відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування, вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України, яке здійснюється територіальними громадами сіл, селищ, міст як безпосередньо, так і через сільські, селищні, міські ради та їх виконавчі органи, а також через районні та обласні ради, які представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст (ст.2 Закону “Про місцеве самоврядування в Україні” від 21 травня 1997 р.). Представницьким органом місцевого самоврядування є виборний орган (рада), який складається з депутатів і відповідно до закону наділяється правом представляти інтереси територіальної громади і приймати від її імені рішення. Виконавчими органами рад є органи, які відповідно до Конституції України та названого Закону створюються сільськими, селищними, міськими, районними в містах (у разі їх створення) радами для здійснення виконавчих функцій і повноважень місцевого самоврядування, визначених названим та іншими законами.

До системи місцевого самоврядування входять: 1) територіальна громада; 2) сільська, селищна, міська рада; 3) сільський, селищний, міський голова; 4) виконавчі органи сільської, селищної, міської ради; 5) районні та обласні ради, що представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст; 6) органи самоорганізації населення; 7) районні в місті ради у разі їх утворення, які утворюють свої виконавчі органи та обирають голову ради, який одночасно є і головою її виконавчого комітету (ст. 5 Закону “Про місцеве самоврядування в Україні”).

Потребує відповіді питання щодо юридичного статусу об’єднань громадян, які створюються ними за місцем проживання та для захисту своїх інтересів, зокрема про юридичний статус органів самоорганізації поселення, які створюються відповідно до Закону “Про органи самоорганізації населення” від 11 липня 2007 р. №2625-III [7], об’єднань співвласників багатоквартирного будинку, які

створюються відповідно до Закону “Про об’єднання співвласників багатоквартирного будинку” від 29 листопада 2001 р. №2866-III [8], організацій, створюваних, наприклад, громадянами, потерпілими від фінансових афер, органів та організацій, створюваних, громадянами за місцем роботи, навчання, за професійними інтересами, зокрема, щодо юридичного статусу органів самоврядування навчальних закладів, в тому числі органів студентського самоврядування вищих навчальних закладів, а також щодо правового статусу керівників зазначених організацій (органів) та осіб, які представляють їх інтереси (діють від їх імені), а саме чи можуть вони визнаватись службовими особами в кримінально-правовому розумінні (значенні). До юридичних осіб якого права – публічного чи приватного, – відносяться зазначені об’єднання та органи, якщо згідно із законодавством вони є юридичними особами?

Як уже зазначалось, згідно з ст. 5 Закону “Про місцеве самоврядування в Україні” в систему місцевого самоврядування входять і органи самоорганізації населення, які обираються зборами (конференцією) жителів за місцем проживання на основі загального, рівного виборчого права шляхом таємного голосування жителів, які на законних підставах проживають на відповідній території, у складі керівника, заступника (заступників) керівника, секретаря, інших членів (ч. 1, 3 ст. 10 Закону). Легалізація органу самоорганізації населення є обов’язковою і здійснюється шляхом його реєстрації або повідомлення про заснування. У разі реєстрації орган самоорганізації набуває статусу юридичної особи (ч. 1 ст. 13 Закону). Порядок створення та реєстрації органів самоорганізації населення визначається статтями 8-13 названого Закону. Органи самоорганізації населення, з урахуванням положень ЦК України щодо поняття та видів юридичних осіб, формально не можуть визнаватись юридичними особами публічного права, оскільки юридичними особами публічного права є, згідно зі ст. 81 ЦК України, юридичні особи, які створюються розпорядчим актом Президента України, органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим або органу місцевого самоврядування, а органи самоорганізації населення створюються жителями-громадянами, які проживають на певній території. Не можуть визнаватись органи самоорганізації населення і юридичними особами приватного права. Юридична особа згідно з ч. 1 ст. 81 ЦК України [3, ст. 81], може бути створена шляхом об’єднання осіб та (або) майна.

Згідно з ч. 3 ст. 7 Закону “Про органи місцевого самоврядування” територія, у межах якої діє орган самоорганізації населення, визначається рішенням ради, що дала дозвіл на створення: а) сільського, селищного комітету – в межах території села, селища, якщо його межі не співпадають з межами діяльності сільської, селищної ради; б) вуличного, квартального комітету – в межах території кварталу, кількох, однієї або частини вулиці з прилеглими провулками в місцях індивідуальної забудови; в) комітету мікрорайону – в межах території окремого мікрорайону, житлово-експлуатаційної організації в містах; г) будинкового комітету – в межах будинку (кількох будинків) в державному і громадському житловому фонді та фонді житлово-будівельних кооперативів;

д) комітету району в місті – в межах одного або кількох районів у місті, якщо його межі не співпадають з межами діяльності районної у місті ради.

Прокуратуру слід визнавати не органом однієї із гілок державної влади – законодавчої, виконавчої чи судової, або ж особливим проявом державної влади взагалі, єдиною системою органів влади, як це пропонується окремими вченими. Органи прокуратури не є “єдиною системою органів влади”, вони є однією із гілок влади – не державної влади, а влади Українського народу, якими також є місцеве самоврядування та органи контрольно-наглядової влади. Саме до останніх органів влади відноситься і прокуратура.

Для кримінального права важливим, головним є визначення того, чи є працівники органів прокуратури службовими особами при виконанні ними покладених на них обов’язків, здійсненні покладених на них функцій в межах наданих їм повноважень і компетенції, тобто чи відносяться вони до службових осіб в розумінні визначення поняття службової особи у п. 1 примітки до ст. 364 КК в редакції від 5 квітня 2001 р., та чи визнаються вони особами, які постійно, тимчасово чи за спеціальним повноваженням здійснюють функції представників влади” після п. 1 примітки до ст. 364 КК в редакції Закону від 11 червня 2009 р.

Конституція України виправдано не відносить прокуратуру та інші органи, які здійснюють контрольно-наглядові функції, до жодної із гілок державної влади, оскільки ними здійснюється контроль за діяльністю (дотриманням законності в діяльності), перш за все, органів однієї із гілок влади – виконавчої, а також за дотриманням законності при виконанні (здійсненні) визначених законодавством функцій органами місцевого самоврядування.

Очевидно, що Конституція України не отожднює поняття “влада народу” та “державна влада”, розглядаючи останню лише як різновид влади народу, – носія суверенітету і єдиного джерела влади в Україні, який здійснює владу: 1) безпосередньо (шляхом референдуму); 2) через органи державної влади; 3) через Президента України; 4) через органи місцевого самоврядування. Крім того, Конституція України передбачає утворення і ще деяких інститутів (державних установ), фінансування яких здійснюється (окрім Національного банку України) за рахунок коштів державного бюджету, які утворюють систему органів контрольно-наглядової влади, до якої можна віднести прокуратуру, Національний банк України, Центральну виборчу комісію, Вищу раду юстиції України, Раду національної безпеки і оборони України, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини та його секретаріат, Рахункову палату, Національну раду України з питань телебачення радіомовлення і, накінець (певною мірою умовно), – Президента України та його секретаріат.

Службові злочини характеризуються, що відображено і у законодавчому визначенні складів злочинів, передбачених статтями 364 та 365 КК, і має місце на практиці, саме зловживанням особою своїм службовим становищем, наданими особі (наділенням її) повноваженнями, в тому числі вчиненням дій, які є перевищенням наданих повноважень. Порушенням обов’язків у формі (вигляді) їх невиконання чи неналежного виконання характеризуються лише один загаль-

ний склад злочинів у сфері службової діяльності – службова недбалість (службова халатність), об'єктивна сторона якого законодавцем визначається як невиконання або неналежне виконання службовою особою своїх службових обов'язків через несумлінне ставлення до них.

Під обов'язком розуміється те, що слід безвідмовно виконувати відповідно до вимог суспільства або виходячи з власного сумління, чого треба беззастережно дотримуватися, певний обсяг роботи та межі відповідальності, що визначаються посадою; під функцією – коло діяльності когось; під компетенцією – коло повноважень організації, установи, особи, а під повноваженнями – права, надані кому-небудь для здійснення чогось.

Зловжити можна повноваженнями – наданими правами в межах компетенції, а не обов'язками, перевищити можна також повноваження, а не обов'язки. Перевищення повноважень – це вчинення дій, право вчинювати які особі не надане, а зловживання повноваженнями чи становищем – це вчинення дій, які входять в компетенцію (коло повноважень) особи.

У Конституції України термін “повноваження” вживається у двох значеннях: 1) для позначення кола питань, що входять до компетенції відповідного органу (посадової особи), його (її) прав та обов'язків, а також його (її) функцій; 2) для визначення проміжку часу (початкового і кінцевого), протягом якого відповідний орган (посадова особа) виконує свої функції.

У законодавчих актах для позначення напрямів і характеру діяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, органів управління, характеру і виду діянь, які повинні чи можуть ними вчинюватись (здійснюватись), в тому числі посадовими (службовими) особами таких органів, а також службовими особами чи працівниками підприємств, установ, організацій чи їх представниками, вживаються різні терміни: “завдання”, “функції”, “повноваження”, “компетенція”, “обов'язки”, “права”, “права та обов'язки”.

В цілому можна констатувати, що закони та підзаконні нормативно-правові акти, якими визначаються “завдання”, “напрями діяльності”, “функції”, “компетенція”, “повноваження”, не містять чітких, однозначних критеріїв визначення змісту термінопонять, які у них вживаються, їх взаємозв'язки та співвідношення між собою а також співвідношення із термінопоняттями “права” та “обов'язки”. Це створювало суттєві труднощі при вирішенні питань про розуміння та визначення змісту термінопонять “здійснення функцій” (представника влади), “виконання організаційно-розпорядчих обов'язків” та “виконання адміністративно-господарських обов'язків”, які вживались у визначенні поняття службової особи у п. 1 примітки до ст. 364 в редакції від 5 квітня 2001 р., та термінопонять “зловживання владою”, “зловживання службовим становищем”, “перевищення влади”, “перевищення службових повноважень”, які вживаються у диспозиціях перших частин статей 364 та 365 КК.

З урахуванням визначення змісту понять “завдання”, “функції”, “повноваження”, “компетенція”, “обов'язки”, “права”, “права та обов'язки” у законодавчих актах та семасіологічного змісту названих слів, у кримінально-правовому значенні слід розуміти: 1) під обов'язками службової особи - ті діяння (дії чи

бездіяльність), які вона зобов'язана вчинювати (утримуватись від вчинення) у зв'язку з обійманням певної посади на підприємстві, в установі, організації (постійно чи тимчасово) чи у зв'язку з покладенням на неї обов'язку їх вчинення законом, рішенням суду, компетентним органом чи компетентною службовою особою; 2) під функціями службової особи – роботу, коло її діяльності, повноважень (об'єм, обсяг прав та обов'язків), які визначають її компетенцію у зв'язку з обійманням певної посади (постійно чи тимчасово) на підприємствах, в установах чи організаціях незалежно від форми власності; 3) під повноваженнями – види і коло діянь, які може вчинювати службова особа, та права, які надані їй для здійснення нею своїх функцій; 4) під компетенцією – коло повноважень; 5) під завданнями – заплановані для виконання обсяги роботи, те, що необхідно здійснити, а також мету (цілі), яку (які) необхідно досягти. Поняття “функції” більш широке за обсягом, ніж поняття “обов'язки”, останні є частиною перших, тому заміна у визначенні поняття службової особи терміну “обов'язки” на термін “функції” є обґрунтованим.

Виконання особою обов'язків, які покладаються на неї у зв'язку з обійманням нею певної посади, обумовлює наділення особи певними правами та повноваженнями, необхідними для виконання обов'язків. Сукупність прав та обов'язків складає (утворює) повноваження особи, а коло повноважень – її компетенцію.

Повноваженнями та обумовленою ними компетенцією особа наділяється для здійснення завдань, які визначені для відповідного органу, посаду у якому особа обіймає, для досягнення яких орган утворений. Завдання державного органу, органу влади обумовлюють напрями його діяльності – його функції.

Спеціальним повноваженням на виконання функцій представника влади або місцевого самоврядування, організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських обов'язків, згідно з ч. 3 ст. 18 та п. 1 примітки до ст. 364 КК, особа може бути наділена: 1) повноважним органом державної влади; 2) повноважним органом місцевого самоврядування; 3) центральним органом державного управління із спеціальним статусом; 4) повноважним органом чи службовою особою підприємства, установи, організації; 5) судом; 6) законом.

Література

1. Конституція України. Прийнята на V сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996.
2. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – №25-26. – Ст.131.
3. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=435-15&myid=dCCMfOm7xBWMAZBEZiTuFSn9HdlR2sFggkRbI1c>
4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення. Закон України № 1508-VI від 11 червня 2009 р. [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1508-17&myid=4/UMfPEGznhhAZB.ZiTuFSn9HdlR2sFggkRbI1c>
4. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 9 квітня 1999р. [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=586-14>.

5. Про судоустрій: Закон України від 07.02.2002 [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3018-14>
6. Про органи самоорганізації населення: Закон України від 11 липня 2007 р. [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2625-14>
7. Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку: Закон України від 29.11.2001р. [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2866-14>

Анотація

Андрушко П.П. Службова особа як спеціальний суб'єкт злочину. – Стаття.

У статті аналізується проблема визначення службової особи як спеціального суб'єкту злочину. Суб'єктами окремих злочинів, виконавцем яких законодавцем визначається службова особа, може бути або лише службова особа юридичної особи приватного права, або лише службова особа юридичної особи публічного права, або ним не може бути чи може бути лише представник влади.

Ключові слова: службова особа, суб'єкт злочину

Summary

Andrushko P.P. Official person as special subject of the crime. – Article.

In this article the author analyzed the problem of executive personality's definition as special subject of the crime. In the separate crimes in which official persons are executors the legislator defines that official person is a legal person of public law, or just official person of private law or it could be just a representative of the power.

Key words: executives, special subject of crime

УДК 343.232(470)

А.И. Парог

ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ УЧЕНИЯ О ВИНЕ В СОВРЕМЕННОЙ РОССИЙСКОЙ НАУКЕ УГОЛОВНОГО ПРАВА

Как отметил еще в конце 19 века видный российский ученый профессор Г.С. Фельдштейн, “учение о виновности и его бóльшая или меньшая глубина есть как бы барометр уголовного права. Оно – лучший показатель его культурного уровня” [15, с. 2].

Учение о вине имеет методологическое значение для познания, развития и применения практически всех институтов и категорий не только уголовного, но и других отраслей права. Данной научной проблеме уделялось серьезное внимание представителями различных отраслей юридической науки [3; 7; 16]. Поэтому весьма важным представляется анализ состояния учения о вине в современной уголовно-правовой науке и перспектив его дальнейшего развития. Научные исследования проблемы вины в современном уголовном праве России осуществляются по различным направлениям. Обратим внимание на три из этих направлений.

Одним из них является социально-правовая оценка принципа субъективного вменения.